

SFS ställningstagande: En öppen och jämlik högskola

Reviderad vid fullmäktige 2022

Datum: 2022-08-05

Handläggare: Linn Svärd

Diarienummer: O11-03/2223

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
2. Breddad rekrytering - fler vägar till högre utbildning	2
2.1 Studentgruppens sammansättning	2
2.2 Studie- och yrkesvägledning	3
2.3 Avgiftsbelagda studenter	3
2.4 Utbildning som mänsklig rättighet	3
3. Breddat deltagande och tillgängliga studier	4
3.1 Lika förutsättningar	4
3.2 Kostnader kopplat till studier	4
3.3 Tillgängliga lärandemiljöer	5
3.4 Psykosocial hälsa och förutsättning för en god arbetsmiljö	6
3.5 Återhämtning	7
3.6 Studiemedelssystemet	7
3.7 Hälso- och sjukvård	8
3.8 Sociala trygghetssystem	9
3.9 Breddade påverkansmöjligheter	10
3.10 Att studera med funktionsnedsättning	10
4. En jämställd och representativ lärarkår	11
4.1 Från en homogen till en heterogen lärarkår	11
4.2 Normkritisk pedagogik	12
4.3 Jämställdhetsintegrering	12

1. Inledning

Detta ställningstagande är ett åsiktsdokument underordnat Sveriges förenade studentkårers (SFS) principprogram vars syfte är att tydliggöra SFS åsikter i specifika frågor. Ställningstagandet ska vara vägledande för SFS förtroendevalda och kansli. SFS ställningstagande: En öppen och jämlik högskola redovisar SFS åsikter kring vad en öppen och jämlik högskola innebär och hur det kan uppnås. Med student avses i dokumentet studenter inom utbildning på grund- och avancerad nivå samt forskarutbildning, om inget annat anges.

2. Breddad rekrytering - fler vägar till högre utbildning

Det här kapitlet behandlar hur fler kan finna en väg till högre utbildning och vem som bär det huvudsakliga ansvaret för en breddad rekrytering. Kapitlet identifierar även vilka hinder som behöver åtgärdas. Breddad rekrytering handlar om att alla ska få möjlighet och förutsättningar att söka och antas till högre utbildning. För att nå dit måste lärosätens rekrytering av studenter från grupper som är underrepresenterade vid akademiska utbildningar öka.

2.1 Studentgruppens sammansättning

Högskolan ska arbeta aktivt för att bredda rekryteringen till högre utbildning, till exempel genom att anpassa marknadsföring och utbildningsutbud till en bredare målgrupp. Däremot är det inte bara högskolans ansvar. Det ligger i hela samhällets intresse att ha en välutbildad befolkning med olika livserfarenheter. Studentgruppen ska spegla samhällets sammansättning. Genom en återspeglning av samhällets sammansättning tillvaratas erfarenheter, perspektiv och kompetenser i kunskapssamhällets utveckling. Med en bred representation ökar bredden av den kunskap som skapas, samtidigt som den blir tillgänglig för fler. Således blir studenterna redo för att möta morgondagens utmaningar. För att uppnå breddad rekrytering måste stat, kommun och andra delar av samhället föra en aktiv politik som uppmuntrar till studier och gör det möjligt för alla att ha valet att kunna studera högre utbildning.

2.2 Studie- och yrkesvägledning

Det är viktigt att lärosäten informerar om vilka utbildningar de erbjuder, och då inte bara om deras innehåll utan också på vilka sätt utbildningarna kan vara användbara, till exempel vilka möjligheter de leder till efter avslutade studier. Här fyller studie- och yrkesvägledningen en viktig funktion i att upplysa om den högre utbildningens användbarhet. Studievägledning ska finnas tillgänglig på gymnasieskolan, vuxenutbildningar, arbetsförmedlingen och kommunala bibliotek samt erbjuda information och samtal om möjligheten till högre studier. Lättillgänglig studievägledning gör att fler personer uppmärksammar högre utbildning.

2.3 Avgiftsbelagda studenter

SFS anser att utbildning ska vara avgiftsfri för alla. SFS är starkt emot avgifter för högre utbildning och tar avstånd från en högre utbildning som finansieras genom studieavgifter. Om avgifter ändå finns anser SFS att det krävs alternativ för att göra högre utbildning mer tillgänglig för avgiftsbelagda studenter. Sådana alternativ innefattar till exempel statliga stipendier som kan sökas av avgiftsskyldiga studenter.

2.4 Utbildning som mänsklig rättighet

SFS anser att högre utbildning är en mänsklig rättighet som ska vara oberoende av medborgarstatus. Därför vill SFS att människor som ännu inte har hunnit få uppehållstillstånd ska ges möjlighet att studera i Sverige. Högre utbildning bidrar till att individen inkluderas i det svenska samhället. Heltidsstudier bör på samma sätt som arbete vara en väg till permanent uppehållstillstånd. Utländska utbildningar är en kompetens och tillgång för både akademien och den svenska arbetsmarknaden. Kunskap ska inte gå till spillo, därför anser SFS att det behövs tydlig och effektiv validering av utländska utbildningsmeriter. Det räcker inte att tillföra medel till olika myndigheter, det måste också finnas ett enhetligt, fungerande och rättssäkert system att utgå från i valideringsprocessen.

3. Breddat deltagande och tillgängliga studier

Breddat deltagande handlar om att utforma utbildningen så att alla som antagits har möjlighet att genomföra den, bland annat genom pedagogisk utveckling och rätt till stödåtgärder.

En bred och heterogen studentgrupp ställer höga krav på bemötande och varierande utbildningsupplägg som garanterar en inkluderande studie- och arbetsmiljö, vilket SFS principprogram belyser. I en heterogen studentgrupp finns det varierande kunskaper om akademien och dess språk, ett språk som en student behöver kunna för att delta i den akademiska kunskapsutvecklingen. Ett inkluderande utbildningsupplägg värnar om avgiftsfrihet och tillgängliga läromedel. Studenters vistelsemiljöer ska uppfylla de

lagstadgade tillgänglighetskraven, samt vara en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö för alla.

Tillgången till ekonomiska och sociala trygghetssystem påverkar det breddade deltagandet. Ekonomisk trygghet genom studiemedelssystem minskar behovet av att arbeta vid sidan av heltidsstudier för att ekonomin ska gå ihop. Det sociala trygghetssystemet stöttar upp när en student blir sjuk. Under perioder av sjukdom spelar landets studenthälsomottagningar en viktig roll. När sjukdomen blir mer långvarig måste studenter omfattas av ett välfungerande trygghetssystem för att få tid till att rehabiliteras tillbaka till studier. Likaså måste den som är förälder och student omfattas av ett välfungerande trygghetssystem.

3.1 Lika förutsättningar

Studenter har med sig varierande förkunskaper och olika förförståelser för akademien in i sina studier. För att möjliggöra allas kunskaper om akademisk etik och konsten att både skriva och tala akademiskt måste det finnas ett nationellt ansvar för att säkra utbudet av kostnadsfria kurser i akademiskt skrivande, talande och skrivarverkstäder på landets lärosäten. Sådana kurser får inte äventyras av lärosätenas ekonomiska förutsättningar.

3.2 Kostnader kopplat till studier

Läromedel eller läroverktyg är instrument som studenten behöver för att kunna uppnå kursens lärandemål. Den högre utbildningen i Sverige ska enligt lag vara avgiftsfri, men om studenter behöver betala för läromedel och läroverktyg för att uppnå kursmålen är den högre utbildningen inte avgiftsfri för den enskilde studenten. Studiematerial och läroverktyg som krävs för att beredas förutsättningar att uppnå kursmålen ska därför bekostas av lärosätet och inte den studerande. Förteckning över vilka läromedel och läroverktyg som behövs för att studenter ska kunna delta på en kurs ska publiceras senast två månader innan kursstart. Oberoende av om en student behöver inläsning av studiematerialet eller planering för att genomgå kursen ska den enskilda studenten i god tid veta förutsättningarna och kunna planera sitt deltagande.

Inledningsvis bör medel tillföras universitetsbiblioteken för att öka tillgängligheten på kurslitteratur. Det innebär även att lärosätet behöver bredda utbudet av exempelvis öppen kurslitteratur och licenser för digitala utgåvor. Eftersom all utbildning inte präglas av kurslitteratur eller campusbaserat lärande behöver den programvara som krävs för en utbildning tillgängliggöras för alla studenter. Det material som krävs vid praktiska moment i utbildningen ska finnas tillgängligt för studenterna vid lärosätet. Eftersom det finns många dolda kostnader för studenter som deltar i verksamhetsförlagd utbildning, VFU, är det viktigt att studenter blir kompenserade för utgifter de har i samband med VFU. Således ska studenter få full ersättning för alla kostnader som är kopplade till praktik eller VFU, bland annat resor och logi.

3.3 Tillgängliga lärandemiljöer

Med lärandemiljö avses en plats där lärande sker. Lärandemiljö kan vara både fysisk och virtuell. Lärandemiljön ska anpassas efter den pedagogik som används vid varje lärmoment för att stimulera kunskapsutvecklingen.

Möjligheten att studera tillsammans är en kvalitetsfråga. Utbyte av erfarenheter är en av de akademiska grundpelarna för att skapa ny kunskap. En del utbildningsformer karakteriseras av fysiska lärandemiljöer. Den fysiska lärandemiljön kan innehålla hinder för delaktighet. Undervisningen ska stå på en tillgänglig grund oberoende av studentpopulationen. Likaså ska studerande med barn inte stängas ute genom avsaknad av till exempel skötbord, amningsplatser eller studieplatser där även barn är välkomna.

Studenter måste även ges möjlighet att planera sin vardag i enlighet med studiernas omfattning enligt den studietakt som fastställts i kursplanen. Därför bör tiderna för examinerande moment förläggas inom ramen för studietaktens omfattning. En kurs som läses dagtid ska examineras under dagtid på vardagar, liksom en kurs som läses kvällstid ska examineras under kvällstid.

Den digitala lärandemiljön ska vara tillfredsställande. Det innebär att det behövs utrymme för diskussion och utbyte av erfarenheter på ett naturligt sätt via digitala läroplattformar. De digitala läroplattformarna ska vara anpassade efter talsyntes, kunna översättas till andra språk och ta hänsyn

3.4 Psykosocial hälsa och förutsättning för en god arbetsmiljö

Psykisk ohälsa är ett samhällsproblem som även drabbar många studenter. Studentens psykiska hälsa kan påverka förmågan att genomföra sina studier och om färre studenter klarar sina studier på grund av psykisk ohälsa kommer det medföra ökade kostnader för både samhället och individen. För individen leder det även till sämre förutsättningar för kommande utmaningar i exempelvis arbetslivet. Det kan finnas många orsaker till varför studenter drabbas av psykisk ohälsa där vissa orsaker är mer generella för alla människor och andra är mer kopplade till studiesituationen och arbetsmiljön på lärosätet.

Studenter ska, precis som anställda, ha rätt till en trygg social och organisatorisk arbetsmiljö. Därför är det av stor vikt att staten och dess myndigheter har riktlinjer, lagar och förordningar som verkar för en god arbetsmiljö för studenter. En god arbetsmiljö för studenter innefattar inte exakt det samma som för anställda. Bland annat är det av stor vikt för studenters arbetsmiljö att det finns välgjorda och genomtänkta kurs- och utbildningsplaner som säkerställer en rimlig arbetsbelastning och sammanhängande utbildningsprogram samt tillgängliga, behagliga och trygga fysiska miljöer. Det finns utöver detta ett allmänt behov av stödinstanser på universitetet för hantering av konflikter, såväl studenter emellan som mellan studenter och anställda. Det är även viktigt att säkerställa existensen av medlande funktioner

mellan studerande och eventuella handledare, i synnerhet i positioner där risk för personkonflikter kan uppstå.

Det ska vara studentkårernas roll att utse studerandeskyddsombud vid respektive lärosäte. Studentkårerna ska ges goda förutsättningar för att kunna utse samt samordna funktionerna för studerandeskyddsombud. Studerandeskyddsombuden ska få en utbildning som motsvarar standarden på skyddsombudens utbildning. Det är lärosätets ansvar att tillhandahålla kvalitativ utbildning för studerandeskyddsombuden. Det ska vara upp till varje lärosäte att i samråd med respektive studentkår besluta om vilken part som organiserar den grundläggande utbildningen. Studerandeskyddsombuden ska ha en ställning som motsvarar skyddsombudens, oavsett om de arbetar med fysisk eller psykosocial arbetsmiljö.

Det är flera myndigheter som bedriver tillsyn av lärosätena. Denna tillsyn ska även avse hur lärosäten uppfyller kraven som ställs på arbetsmiljö och studenters situation på lärosätet. När flera myndigheter är involverade är det viktigt med samverkan som innebär förankring inom och mellan myndigheterna som besitter kompetens inom området oavsett vilken myndighet som är huvudansvarig för tillsynen. Myndigheterna bör bistå med utbildning eller med annan metod stödja samt bidra till att följa upp lärosätenas systematiska arbetsmiljöarbete så att det sker effektivt och nära studenten. SFS menar att myndigheterna ska utveckla detta arbete tillsammans genom samverkan och att ansvaret vilar lika tungt på alla myndigheter som ansvarar för studenternas arbetsmiljö.

För att kunna förebygga psykisk ohälsa anser SFS att staten och dess myndigheter ska tillse att lärosätena utreder, utvärderar och för statistik över studenternas hälsosituation och orsakerna till studenternas psykiska ohälsa. Det är av stor vikt att lärosätena tar reda på orsakerna bakom problematiken för att kunna åtgärda och förebygga den.

3.5 Återhämtning

Återhämtning är en väsentlig förutsättning för en långsiktig hållbar studiesituation. Arbetsbelastning är en av många faktorer som påverkar behovet av återhämtning. Inom begreppet arbetsbelastning inryms behovet av balans mellan självstudier och lärarledd tid under hela utbildningen i syfte att skapa en jämn arbetsbelastning. Vid bristande möjlighet till återhämtning kan även hälsa påverkas.

I lärosätenas planering av utbildningens utformning ska återhämtningstid beaktas. Det ska finnas trygghetssystem som möjliggör för studenter och forskarstuderande att ha längre sammanhängande perioder av återhämtning och tid för återhämtning mellan terminer eller läsperioder under hela sin utbildning. Det måste också finnas strukturer som säkerställer att forskarstuderandes möjlighet att ta ut semester inte kan begränsas av handledaren. Därutöver är det av stor vikt att studenthälsan och företagshälsovården

har resurser och kompetens att bistå studenter och forskarstuderande i frågor om återhämtning.

3.6 Studiemedelssystemet

Studiemedelssystemet är en grundförutsättning för en öppen och jämlik högskola. SFS allmänna princip är att studiemedlet till fullo ska täcka studenters faktiska utgifter och möjliggöra en skälig levnadsstandard. Studiemedelssystemet ska också vara anpassat efter ett livslångt lärande och möjliggöra studier under hela livet. SFS anser att studielånet ska vara balanserat mellan lån och bidrag. Det ska dessutom vara möjligt att separera veckor med studielån och veckor med studiebidrag.

Studiemedelssystemet ska vara anpassat efter utbildningarnas längd. Bologna-processen gjorde att utbildningarna på avancerad nivå blev ett år längre i och med övergången från magister till master. Det har bidragit till minskade möjligheter att påbörja fler utbildningar och kurser än ett kandidatprogram och en master. Möjligheterna att läsa sommarkurser med studiemedel finns men minskar valbarheten att påbörja en annan utbildning eller kurs under eller efter avslutad examen. Eftersom det svenska studiemedelssystemet inte följt högskolans utveckling med längre och fler program samt inte är anpassat efter ett livslångt lärande och betoningen av högskolans bildningsuppdrag behövs det en utökning av antalet sökbara studiemedelsveckor. SFS anser att antalet veckor det går att söka studiemedel för ska räcka till minst åtta års heltidsstudier. Att utöka antalet veckor går i linje med utbildningens längd och högskolans bildningsuppdrag.

SFS vill att bidragsveckorna och låneveckorna med studiemedel ska vara möjliga att dela upp och därmed förbrukas var för sig. Att sammanlänka dessa förhindrar ett livslångt lärande och möjligheten att exempelvis prova på högre utbildning genom en enstaka kurs finansierad med studiebidrag. Det innebär att om en student studerar en termin och enbart sökt studiebidrag, förbrukas även rätten till studielån för motsvarande antal veckor. Detta är ett system som straffar individer som väljer att enbart söka studiebidrag. Studiemedelssystemet bör inte styra hur studenten finansierar sina studier.

Studenter som har barn är en grupp som är särskilt utsatta ekonomiskt. Det ska därför finnas tillfredsställande system för att studerande föräldrar ska kunna få bidrag för att täcka upp de extra kostnader som följer av att vara en studerande förälder. Det är viktigt att alla studerande föräldrar som har extra kostnader har rätt till tilläggsbidraget, oavsett hur familjesituationen i övrigt ser ut. Andra omständigheter, som till exempel var barnet är folkbokfört, ska inte heller påverka möjligheten att få bidraget.

Ett livslångt lärande innebär att det ska vara möjligt att när som helst i livet söka sig till högre utbildning. Därför borde åldersbegränsningen för hur sent i livet det går att söka studiemedel ändras till pensionsåldern. Samtidigt ska studieskulden alltid

avskrivnas vid pension eftersom detta underlättar för de som tagit ett studielån sent i livet. Att behöva betala av sin studieskuld efter pension avskräcker från studier senare i livet och försvårar möjligheten till vidareutbildning eller omskolning.

Att veckorna med studielån är begränsade är ett direkt hinder för det livslånga lärandet och Sverige som kunskapsnation. SFS anser därför att studiemedelssystemet ska vara ett mer dynamiskt system. Det systemet innebär att om en student betalat tillbaka ett visst antal veckor på sitt studielån, kan denne återigen bruka dessa för finansiering av studier. Ett hinder för det livslånga lärandet är fribeloppet som reglerar vilka inkomster en student får ha vid sidan av sina studier. SFS har principen att studiemedlet ska täcka studentens faktiska kostnader. SFS är i grunden positiva till ett fribelopp, då det är en garant för att det alltid ska vara möjligt att finansiera sina studier med studiemedel och utan behov av en sidoinkomst. Dock ska fribeloppet exempelvis inte utgöra hinder för bostadsförsäljning eller flytt av kapital mellan konton. Hänsyn måste också tas till att det som arbets- eller uppdragstagare inte alltid går att förutse eller planera när utbetalning sker. Studenter ska inte bli återbetalningsskyldiga på grund av oförutsedda eller oplanerade inkomster. SFS anser också att fribeloppet enbart ska gälla för de veckor studenten erhåller studiemedel.

3.7 Hälsa- och sjukvård

Studietiden medför faktorer som stress och osäkra levnadsvillkor som kan leda till behov av studenthälsovård. Ibland är sjukdomen eller den psykiska och/eller fysiska ohälsan relaterad till studier. Därför är landets studenthälsomottagningar viktiga för att studenter ska ges rätt förutsättningar att må bra under hela studietiden. På grund av urholkningar i utbildningars budget minskas medlen till studenthälsomottagningar i landet samtidigt som behovet till mottagningarna ökar och i synnerhet för studenter med stressrelaterade problem. SFS anser att en studenthälsomottagning inte får ta ut avgifter från studenter. Studenthälsomottagningarnas verksamhet får inte heller skäras ned som en konsekvens av att lärosäten tvingas bespara. Det är även viktigt att en god nationell standard för studenthälsomottagningarnas verksamhet fastställs, så att studenters välmående garanteras, oberoende val av studieort eller utbildning.

När en student blir sjuk eller lider av psykisk eller fysisk ohälsa råder det oklarhet om student ska vända sig till primärvården eller en studenthälsomottagning. Förutom detta råder också oklarhet för studenthälsomottagningen vad som är deras respektive primärvårdens ansvar. SFS anser att studenthälsomottagningens förebyggande funktion och kompletterande roll mot primärvården måste förtydligas genom att statligt fastställa studenthälsomottagningens funktion. SFS anser också att bristen på samverkan är så pass allvarlig att staten aktivt bör främja samverkansinsatser mellan dessa parter i en högre utsträckning. Denna samverkan mellan lärosätenas studenthälsomottagningar, studentkårer och respektive region bör utvecklas för att studenter som mår dåligt inte ska fastna mellan myndigheter och institutioner i väntan på vård. Hälsa- och sjukvård kan däremot också agera förebyggande.

Studenthälsomottagningarnas, sjukvårdens och lärosätenas förebyggande arbete är en avgörande förutsättning för att främja god hälsa hos studenter.

3.8 Sociala trygghetssystem

Alla studenter ska kunna vara sjuka med en fungerande socialförsäkring. Föräldraförsäkringen ska vara anpassad efter studenter. Det ska vara självklart att en student ska kunna återuppta sina studier efter en föräldraledighet. SFS anser att studenter ska kunna bilda familj utan att förlora sin sysselsättning. Studenternas studietid ska vara lika trygg och lika försäkrad som för andra grupper i samhället. Därför kräver SFS att studenter ska kunna vara sjukskrivna på deltid. Studenters sjukförsäkring och ersättning vid vård av sjukt barn ska kopplas till sysselsättningen studier istället för studiemedlet för att innefatta alla studenter. SFS anser att karenstiden för sjukskrivning och vård av sjukt barn ska vara maximalt 7 dagar.

När en student återvänder till studierna efter en tids sjukdom ska studenten ha rätt till rehabilitering. Ansvaret för studenters rehabilitering ligger enligt lag på utbildningsanordnaren. Det ska vara tydligt vilka insatser studenten har rätt till och vad utbildningsanordnaren är skyldig att erbjuda. Den student som så önskar ska kunna rehabiliteras tillbaka till studier. Lärosätenas ansvar innefattar att hjälpa studenter som halkat efter på grund av sjukdom genom att formulera en plan för hur de ska kunna återgå till studier, ta igen missade moment och på sikt avlägga en examen. SFS kräver att lärosäten och andra myndigheter anpassar sin verksamhet så att det är möjligt att klara rehabiliteringsansvaret och om så inte sker ska bör åtgärder vidtas.

Forskarstuderandes trygghetsvillkor varierar beroende på finansieringsform. SFS anser att alla forskarstuderande ska få en trygg anställning från första dagen för att omfattas av de sociala trygghetssystemen. Det är aldrig försvarbart att vägra forskarstuderande en trygg anställning. Det är ett politiskt ansvar att se till att lärosätena anställer alla forskarstuderande och accepterar att kostnaderna därför kan öka något. För forskarstuderande som har anställning på annan plats än i akademien ska lärosätet försäkra sig om att forskarstuderande är försäkrad genom den andra arbetsgivaren och omfattas av de sociala trygghetssystemen.

3.9 Breddade påverkansmöjligheter

Det finns flertalet hinder som kan påverka studenters möjligheter för studentinflytande. Studentinflytandet är till stor del begränsat till de studenter som har en förståelse för det svenska språket. I takt med en ökad internationalisering av de svenska lärosätena måste internationella studenter erbjudas likvärdig tillgång till information och lika möjligheter till studentinflytande.

För att studentinflytandet ska vara tillgängligt för alla verkar SFS för att språkbarriärer aldrig ska stå i vägen för icke-svenskspråkiga studenter att aktivt delta i studentinflytandet på sitt svenska lärosäte. Därför ska SFS verka för att lärosätena ska

nyttja tvåspråkigheten i organ där icke-svenskspråkiga ska representeras. Genom tvåspråkigheten blir delaktigheten i studentinflytandet mer likvärdig för både svenskspråkiga och icke-svenskspråkiga studenter. Vidare ska lärosätena tillhandahålla åtminstone sammanfattningen av alla viktiga dokument som berör icke-svenskspråkiga studenter.

3.10 Att studera med funktionsnedsättning

All högre utbildning ska vara tillgängligt utformad för alla. Examinationsformer, undervisningsmiljöer och läroverktyg behöver utvecklas bortom normer för hur undervisning traditionellt bedrivits. Utöver en utvecklad och tillgänglig högre utbildning finns det behov av pedagogiska stödåtgärder. Pedagogiska stödåtgärder syftar till att minska eller undanröja hinder för studenter med dokumenterad funktionsnedsättning så att alla kan studera på samma villkor oberoende av funktionsnedsättning.

En funktionsnedsättning ska aldrig vara hinder för att söka sig till eller fullvärdigt delta i och slutföra högre utbildning. Bristande pedagogiska stödåtgärder eller lokaler som inte är tillgängliga ska inte heller vara anledningar till att en student avbryter sina studier. SFS kräver därför att det på nationell nivå ska finnas en säkrad finansiering för pedagogiska stödåtgärder. SFS kräver också att system bör finnas på plats för att kontrollera att dessa medel omsätts i den pedagogiska stödverksamheten. Likväl ska stöd finnas för behövande studenter som vill studera eller praktisera utomlands, så att dessa studenter har likvärdiga möjligheter. För studenter med neuropsykiatriska diagnoser kan det dessutom krävas extra anpassning och stödåtgärder för att säkerställa att dessa studenter har likvärdig möjlighet att slutföra högre utbildning.

Examinationer är tillfällen då många studenter med funktionsnedsättning är missgynnade. För att bedömningen ska bli rättvis måste studenterna få de särskilda stöd och hjälpmedel som de har rätt till. Det är inte hållbart för studenter att inför varje examination själva behöva bevisa att de har rätt till stöd, då det innebär en ökad arbetsbelastning och planering för studenten. Det innebär också att mycket personal i onödan tar del av känsliga personuppgifter och minskar möjligheten att vara anonym vid exempelvis en skriftlig tentamen. Studenter med behov av särskilt stöd under examination ska få detta. Det bör också finnas ett nationellt system som håller reda på vilket stöd studenter har rätt till och möjliggör för dem att anmäla behov av stöd samtidigt som de anmäler sig till examination. Den enskilde studentens integritet kring känsliga personuppgifter ska starkt beaktas.

Det finns inga nationella riktlinjer för vad som avses med särskilda pedagogiska stödåtgärder. Avsaknaden av nationella riktlinjer bidrar till en obalans mellan de svenska lärosätena i utbud och utformning av pedagogiska stödåtgärder. Det finns inte heller en miniminivå för vad en student kan förvänta sig för stöd som antagen vid en kurs. Därför vill SFS att riktlinjer bereds för en nationell samsyn. Med en gemensam definition vill SFS se ett standardiserat grundutbud med pedagogiska stödåtgärder. Det

pedagogiska stödet ska sedan kunna individanpassas för att möta den enskilda studentens behov.

Information om tillgängliga stödfunktioner ska vara tydlig för såväl presumtiva som antagna studenter. Bristande information om tillgängliga pedagogiska stödåtgärder ska inte heller förhindra utlandsstudier.

4. En jämställd och representativ lärarkår

I principprogrammet slår SFS fast att akademien ska präglas av normkritik och sträva efter att vara ett föredöme för andra verksamheter på lika villkorsområdet. Vikten av en mer heterogen lärarkår som i större grad speglar samhället belyses, vilket skulle bidra till en breddad kunskaps- och forskningsproduktion. Jämställdheten inom akademien går långsamt framåt, men för att åstadkomma en helt öppen och jämställd högskola bör fler åtgärder tas. För en bred högskola är det också viktigt att motverka att arbetsuppgifter och vetenskapsområden anses vara kopplade till ett visst kön, detta kan förebyggas genom att synliggöra könsbundna studieval. Ett normkritiskt förhållningssätt är en av vägarna för att bredda akademien, i undervisning såväl som forskning.

4.1 Från en homogen till en heterogen lärarkår

SFS anser att lärarkåren på lärosätena ska spegla samhällets sammansättning. Därför ska samtliga lärosäten aktivt motarbeta en snedrekryterad lärarkår genom att vara normkritisk vid varje tjänstetillsättning för att åstadkomma mångfald och motverka en diskriminerande struktur. Det ska ske parallellt med ett långsiktigt arbete med fokus på pedagogisk meritering. Akademien har en tradition av att inte meritiera pedagogisk skicklighet i samma utsträckning som vetenskaplig skicklighet. SFS anser att pedagogisk skicklighet ska ses som likvärdig med vetenskaplig kompetens vid lärartillsättningar. En föråldrad könsstereotypisk syn på undervisning och administration blir en kvinnofälla som leder till minskade karriärmöjligheter. För att motverka att vissa arbetsuppgifter vanligen utförs av ett visst kön, måste akademins verksamheter ges samma status.

Akademien har traditionellt haft en överrepresentation av vita äldre män. De som tillhör den gruppen har traditionellt fått större forskningsanslag, bland annat genom oproportionellt stora delar av så kallade strategiska forskningssatsningar. SFS menar att forskningsmedel ska fördelas så att det främjar hela bredden av forskarkåren i varje vetenskapsområde. På så sätt ökar möjligheten att fler från underrepresenterade grupper söker en karriär inom vetenskapsområdet och därigenom driver forskningen vidare med ett breddat perspektiv. Då kan också verksamheten ta till vara en mångfald av erfarenheter som i längden skapar bättre forskning och utbildning.

Om olika typer av erfarenheter värderas av akademien finns det också fler incitament för individer som lämnar akademien för annat arbetsliv att komma tillbaka och bidra med

nya perspektiv. SFS menar att ansökningar om forskningsmedel i högre utsträckning bör beredas anonymt för att ansökningar ska bedömas likvärdigt.

4.2 Normkritisk pedagogik

Normkritik är ett förhållningssätt där det som ofta tas för givet ifrågasätts. Det finns till exempel alltid en författare bakom kurslitteraturen som bär med sig sin uppfattning av vetenskapen in i litteraturen. Utan normkritik kan litteraturlistan i en kurs bli homogen, och ge studenterna en verklighetsbild av kunskapsområdet och vetenskapsfältet utifrån den definition som författaren utgår ifrån. Detsamma gäller utbildningens innehåll och planering. Läraren har stort inflytande över studenternas läroprocess och förståelse för kunskapsområdet och vetenskapsfältet. Likaså skapar lärarens språk en uppfattning av vad som är det rätta ordvalet.

Historiskt har högre utbildning och forskning bedrivits utifrån den manliga könsnormen. Även vithetsnormen samt normer kring klass, ålder och sexualitet. Det har bidragit till att pedagogiska metoder och forskningen kring utbildning har anpassats till privilegierade grupper i samhället. En normkritisk pedagogik ger studenten en bred förståelse för kunskapsområdet, synliggör normer inom den egna disciplinen och skapar utrymme för reflektion kring normer i lärandet. Genom ett kritiskt förhållningssätt kan forskningens resultat tillgängliggöras för fler och bidra till samhällsförändring. SFS anser att all pedagogik inom högre utbildning ska vara normkritisk. För att möjliggöra en normkritisk pedagogisk grund inom högre utbildning ska normkritiska perspektiv ingå i den högskolepedagogiska utbildningen för undervisande personal och doktorander för att det ska kunna genomsyra all undervisning på grund- och avancerad nivå.

4.3 Jämställdhetsintegrering

Jämställdhetsintegrering som arbetsmetod syftar till att alla beslut som tas inom statliga myndigheter ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Det innebär att myndigheten ska göra en konsekvensanalys för hur olika grupper påverkas i samband med beslut. På så sätt går det att undvika eller uppmärksamma att grupper missgynnas av beslutet. Högskolan i sin helhet måste jämställdhetsintegreras för att bli mer inkluderande. Jämställdhetsarbetet består inte enbart av jämställdhets- och likabehandlingsplaner eller arbetsgrupper med ett främjande uppdrag. Jämställdhet är ett perspektiv som ska genomsyra alla beslut, alltifrån de val lärosäten gör till beslut av den enskilde läraren om upplägget av undervisningen. För att högskolan ska spegla samhället krävs det reflektion över olika besluts konsekvenser för olika grupper. Bara genom medvetenhet om jämställdhet kan läroprocessen och forskningen spegla olika synsätt som leder till en utveckling av hela samhället. Jämställdhetsintegrering är för SFS en viktig pusselbit för att skapa en mer jämlik och jämställd högskola.